

LUDSKÉ PRÁVA

V ROZVOJOVEJ SPOLUPRÁCI

VŠETCI ĽUDIA
SA RODIA SLOBODNÍ
A ROVNÍ
V DÔSTOJNOSTI
AJ PRÁVACH.
(Článok I Všeobecnej deklarácie ľudských práv)

10. DECEMBER
MEDZINÁRODNÝ DEŇ
ĽUDSKÝCH PRÁV

Vážení čitatelia a čitateľky,

žijeme v období, keď sa zdá, že môžeme všetko. Lietať po celom svete, študovať zadarmo alebo sa sprchovať tak dlho, ako sa nám páči. Tieto situácie sú pre nás každodennou realitou, ktorú prežívame bez toho, aby sme jej venovali väčšiu pozornosť. V mnohých krajinách sveta sú však výnimočné, ba až nepredstaviteľné. Ženy v Afganistane si pýtajú povolenie, aby mohli vyjsť na ulicu bez manžela. Opustené deti v Kambodži umierajú na AIDS, vo východnej Afrike zase zomierajú všetky vekové kategórie pre sucho. Pritom všetci máme rovnaké ľudské práva – právo na slobodu pohybu, na zdravie i na základné životné potreby, akými je aj „obyčajná“ pitná voda. Žajtra si pripomenieme Medzinárodný deň ľudských práv a my sme pre vás pri tej príležitosti pripravili prílohu s príbehmi tých, pre ktorých napĺňanie ľudských práv nie je rovnako samozrejmé ako pre nás.

V roku 2000 sa členské štáty OSN zaviazali odstrániť extrémnu chudobu do roku 2015 tým, že naplnia osem Miléniových rozvojových cieľov. Správy mnohých rozvojových organizácií však naznačujú, že nie všetky ciele sa podarí dosiahnuť v stanovenom termíne. A to aj napriek celosvetovej snahe. Experti z oblasti rozvojovej spolupráce preto hľadajú spôsoby, ako ju zefektívniť. V posledných rokoch stále častejšie uplatňujú ľudskoprávny prístup v rozvojovej spolupráci, ktorý kladie dôraz na dodržiavanie ľudských práv. Rozvojové organizácie tak už nielen stavajú školy, ale snažia sa zabezpečiť aj prístup dievčat k vzdelaniu. Vnútroštylným vysídlencom v Gruzínsku nielen poskytujú príbytky, ale pripravujú aj kurzy, ktoré ich učia participáciou na verejnom živote. Ľudské práva priamo súvisia s rozvojom krajín. Nie je náhoda, že v tých najmenej rozvinutých krajinách obyvatelia trpia odopieraním ľudských práv.

Je aj na nás, aby sme sa v rámci našich možností zapojili do boja za dodržiavanie základných ľudských práv. Je to cesta, ako umožniť ľuďom žijúcim v menej rozvinutých častiach sveta, aby dostali šancu sami pomáhať rozvoju vo svojich krajinách. Slovníci za posledné roky odviekli v tejto oblasti veľa prospešnej a profesionálnej práce. Naša pomoc je možná vďaka rôznorodým darcom – od veľkých medzinárodných inštitúcií počnúc Európskou komisiou cez slovenskú oficiálnu rozvojovú pomoc po individuálnych darcov i verejné zbierky.

Pripravili sme pre vás niekoľko strán o úspešných riešeniach problémov rozvojových krajín, ktoré realizujú slovenské organizácie so svojimi partnermi. Tieto problémy nie sú naše každodenné, avšak v dnešnom globálnom prepojení sveta sa týkajú nás všetkých. Želáme si, aby ste cez skutočné príbehy v prílohe pochopili zmysel rozvojovej pomoci a uvedomili si možnosti, ktoré máme, aby sme pomohli ľudské práva uplatňovať tým zraniteľnejším. Príjemné čítanie.

MAGDALÉNA
VACULČIAKOVÁ

Autorka je spolupracovníčka
Platformy MVRO

Ženy sa popri odborných kurzoch spracovania plodín zúčastňujú na hodinách gramotnosti, na ktorých sa učia základom počítania, čítania a písania v miestnom jazyku.

FOTO: JANA JAKUBÍKOVÁ

SPÝTAJTE SA manžela, či chcem ísť do školy

„Volám sa Makai a mám muža, dvoch synov a štyri dcéry,“ začína rozprávať jedna z afganských žien sediacich v komunitnom centre. Konzervatívna patriarchálna spoločnosť i jej zakazuje mať vlastné názory. Islamská krajina sa ani desať rokov po páde Talibanu so ženami príliš nemazná.

Makai nechodila do školy, pretože jej rodina na to nemala prostriedky a v jej vzdelaní nevidela veľký úžitok. Podľa tradícií sa majú ženy starať o domácnosť, na školu nezostávajú peniaze ani čas. Zlá situácia v krajine vzdelanie dievčat ešte viac znemožňuje. Len od marca do októbra minulého roka bolo v krajine zabitých 126 študentiek a učiteľiek a stovky ďalších pravidelne dostávajú výhrážne listy. I rodiny, ktoré by inak svoje dcéry do škôl púšťali, majú strach.

Makai však mala šťastie. Patrí k vyše 450 absolventkám odborných kurzov poľnohospodárstva, ktoré vďaka finančnej podpore SlovakAid v Afganistane organizuje občianske združenie Človek v ohrození v spolupráci s miestnou ženskou organizáciou Afghan Women's Resource Centre (AWRC). „Prácu nemám, zarába len manžel. Predtým som doma robievala jablkový džem a zavárala, ale vždy sa to hneď skazilo. V centre

som sa naučila spracovávať plodiny, pripravovať džemy a zaváraniny kvalitne. Teraz produkty posielam na trh a zarobím tak nejaké peniaze pre rodinu,“ hovorí Makai. Ženy sa v kurzoch učia pestovať zeleninu a ovocie, ďalej ich spracovávať, starať sa o domácnosť, hygienu, výživu rodiny, ale aj základom gramotnosti a podnikania, aby predajom svojich produktov mohli pomôcť rodinnému rozpočtu.

DESAŤROČNÉ NEVESTY

Rovnako ako na vzdelanie nemajú ženy podľa zvykového práva ani právo na dedičstvo, hoci ústava im ho zaručuje. Príkladom je Zofunum, ktorej

*Keď prideme domov,
hovoríme postupne,
čo sme sa naučili, keď
má muž dobrú náladu.*

rodičia zomreli, keď mala osem rokov. „Nie je tu zvykom, aby žena dostala dedičstvo. Je to niečo zlé, ľudom by sa to nepáčilo.“ Bratia Zofunum by s rozdelením dedičstva súhlasili. Tlak okolia je však silnejší.

Jedným z najväčších problémov afganských žien sú svadby dievčat v útlom veku. Viete si predstaviť, že by sa na Slovensku desaťročné dievča vydalo za muža hoci aj trikrát staršieho, ako je ono samo? Pre afganské dievčatá je takýto vydaj bežná realita. Chudobné rodiny sa často snažia čím skôr zbaviť dcér, aby ušetrili na

výdavkoch, a bohatšie zasa najst im čo najskôr „dobrú partiu“.

VZDELANÁ BEZ DOVOLENIA

Súčasťou poľnohospodárskych tréningov sú aj stretnutia o právach žien v súlade s islamom. „Keď príde domov, hovoríme postupne, čo sme sa naučili, keď má muž dobrú náladu,“ zhodujú sa ženy. Väčšina z nich nebola vychovaná k tomu, aby mala vlastný názor. Hoci v mestách je situácia o trochu lepšia, na dedinách vládne stále prísnu rukou mužská populácia, ktorú je náročné presvedčiť o dôležitosti vzdelania pre ženy. „Môj brat je učiteľ a najprv nechcel, aby som chodila do centra. Na tréningy som chodila tajne. Raz som mu niečo prečítala a bol taký prevrpený, že mi na tréningy dovolil chodiť,“ hovorí osemnásťročná Rakiba, ktorá je po skončení kurzu popri bratovi jedinou členkou šesťčlennej domácnosti, ktorá zarába.

Na tréningy potrebuje organizácia súhlas miestnych starších a ženy zasa svojho manžela, brata či otca. Výučbu preto zabezpečujú ženské lektorky a študentky za bránami centier neprichádzajú do styku s cudzími mužmi. „Stačí malé nedorozumenie a na druhý deň nebudete mať na tréningu jedinu ženu. Musíme mužov z komunity udržiavať v obraze o našich aktivitách. Vďaka tomu projektom dôverujú a dovoľia svojim manželkám, sestrám a dcéram centrá navštevovať,“ vysvetľuje Maryam Rahmani, riaditeľka AWRC, ktorá od konca 80. rokov pomohla zlepšiť život viac ako 50-tisíc afganským ženám.

TRADIČNÉ PRAKTIKY V KRAJINE, KTORÉ PRETRVÁVAJÚ DODNES:

- baad – darovanie ženy ako ceny za urovanie sporov, vraždy alebo urážky na cti
- baadal – výmena dievčat medzi rodinami za účelom manželstva
- vraždy zo cti – príbuzní majú právo (nie však podľa oficiálnych zákonov) zavraždiť ženu, ak jej správanie zneuctilo česť rodiny

AFGANISTAN A ŽENY
• v Afganistane žije 15 miliónov žien
• úroveň gramotnosti populácie staršej ako 15 rokov je 28 %, z toho len 12,6% žien
• 70 – 80 % afganských sobášov sú dohodnuté sobáše
• úmrtnosť rodičiek je desaťnásobne vyššia ako počet civilných obetí konfliktov v krajine

Zdroj: United Nations Assistance Mission in Afghanistan, UNHCR, december 2010

NAJVÄČŠÍ NEPRIATEL: MUŽ

Rozhovor sa skončil, ženy si zbalia zošity a odchádzajú domov. Predtým si ešte oblečú modrý odev zakrývajúci celé telo. V najnebezpečnejšej krajine sveta sa totiž ženy i desať rokov po páde Talibanu cítia najbezpečnejšie pod burkou. „Západ si myslí, že jediným nepriateľom afganských žien je Taliban. Ale v Afganistane je mnoho iných mužov, ktorým sa nepáči, že aj ženy by mohli mať moc,“ hovorí aktivistka za ľudské práva Orzali Nemat.

JANA JAKUBÍKOVÁ

Autorka je terénna
pracovníčka ČVO v Afganistane